

Linköpings universitet
Institutionen för studier
av samhällsutveckling och kultur
Enheten för historia
Vt 2005

Strejken vid Sv. Strebelverken 1934 - 1935

En studie av syndikalisternas och de reformistiska fackförbundens
relationer och agerande under strejken vid Strebelverken i Västervik.

B-uppsats
Författare: Maria Karlsson
Handledare: Svante Kolsgård

Innehållsförteckning

1. Inledning	1
1.1 Syfte och frågeställningar	1
1.2 Forskningsläge och litteratur	2
1.3 Material och avgränsningar	2
1.4 Metod	4
1.5 Teori och definitioner	5
1.6 Reliabilitet	7
1.7 Bakgrund	7
2. Undersökning	10
2.1 Strejkens första fas	10
2.2 Konflikten fortsättning	12
2.3 Konflikten avslutande fas	14
2.4 Konflikten slut	18
2.5 Konsekvenser	19
3. Sammanfattning och slutsats	21
Referensförteckning	22

1. Inledning

”Detta är enligt vår mening det svartaste bladet som eftervärlden har att anteckna i den svenska arbetarörelsens historia.”¹

Det är starka ord efter en händelse som få känner till men som de inblandade minst sagt uppfattade som viktig och betydelsefull. Det svartaste bladet som avses är en beskrivning av hur syndikalisterna såg på Svenska Gjutareförbundets agerande i slutskedet av den strejk som pågick vid Svenska Strelverken under ett helt år, 1934-1935. De flesta strejkande tillhörde den syndikalistiska fackliga organisationen Västerviks Lokala samorganisation (LS) men även några av Metalls avd. 134:s medlemmar var indragna.

Västervik som numera är en tillsynes vanlig svensk mindre stad belägen vid Östersjökusten rymmer en historia som för många är okänd och begravd i glömska. Förmodligen en historia av större betydelse för staden och fackföreningsrörelsen än vad glömskan gör gällande. I Västervik fanns det många syndikalister och det storleksförhållande som var rådande mellan den syndikalistiska och de reformistiska fackliga organisationerna hörde till ovanligheterna. Det innebar att syndikalisterna hade ett stort inflytande över den fackliga verksamheten i staden. Både Västervik och dess många syndikalister har exempelvis satt sitt avtryck i historien under hungerkravallerna 1917², men även under konflikten vid Sv. Strelverken. Den händelsen är dock mindre ihågkommen och dokumenterad än hungerkravallerna.

Både Västerviks historia och de svenska syndikalisternas historia är två relativt outforskade områden av allt för stor betydelse för att få fortsätta så. Mitt intresseområde är hur denna ovanliga situation inom fackföreningsrörelsen påverkade organisationernas relation och praktiska handlande. Den här uppsatsen är därför ett försök att lyfta fram ett sådant historiskt exempel. Ett exempel som även skildrar mötet och relationen mellan syndikalisterna och de reformistiska fackliga organisationerna.

Av det inledande citatet framgår att vid strejken vid Sv. Strelverken 1934–1935 ställdes organisationernas relation på sin spets. Strejken dömdes i arbetsdomstolen som avtalsstridig och strejkens utveckling belyser på många sätt organisationernas olikheter och relation utifrån deras praktiska handlande.

1.1 Syfte och frågeställningar

Mitt syfte är att undersöka hur syndikalisternas konflikt med Sv. Strelverken 1934-1935 påverkades av relationerna till de reformistiska fackförbunden.

Frågeställningar:

- Varför utbröt konflikten?
- Vad hade organisationerna för förhållningssätt gentemot varandra och i vilken utsträckning påverkade det deras praktiska handlande?
- Vilka konsekvenser fick organisationernas praktiska handlande?

På grund av det magra underlag som finns om strejken blir ett bisyfte att undersöka vad som hände under strejkens inledning och avslutning för att kunna svara på frågeställningarna.

---

¹ Skrivelse till avd. 77 Lysekil av Sv. Gjutareförbundet från syndikalisterna vid Strelverken och Västerviks Nya LS.

² Persson, *Syndikalismen i Sverige 1903–1922*, s. 200.

1.2 Forskningsläge och litteratur

Den vetenskapliga litteraturen av relevans för min undersökning sträcker sig fram till 1922. Det är Lennart K. Perssons avhandling *Syndikalismen i Sverige 1903-1922* som behandlar den syndikalistiska men också de reformistiska fackförbundens ideologiska grunder och kampteorier. Persson behandlar också de olika förbundens attityder och relationer till varandra vilket är relevant för min studie. Den behandlar varken Västervik lokalt eller den tidsperioden som är aktuell för min studie men jag finner den ändå lämplig att använda som teoretisk utgångspunkt för LO-förbundens och syndikalisternas attityder och praktiska relationer utifrån deras olika ideologiska utgångspunkter.

Klas Åmarks bok *Facklig makt och fackligt medlemskap : de svenska fackförbundens medlemsutveckling 1890-1940* ger en introduktion till situationen i Sverige på 1930-talet för fackföreningarna. Den senare delen av boken *Det svenska samhället 1720-2000 - Bönderna och arbetarnas tid*, som Lars Kvarnström är författare till ger en vetenskaplig och grundläggande information om Sveriges utveckling och fackföreningsrörelsen under 1930-talet.

Både Västervik och Sveriges syndikalister är två relativt outforskade områden. Ingvar Flink har dock skrivit 3 poängsuppsatsen *Hungerdemonstrationerna i Västervik 1917, orsaker, förlopp och följder*. Anna Sidås har även skrivit C-uppsatsen *Hungerupploppet i Västervik 1917: en historisk-antropologisk tolkning*. De behandlar inte den aktuella tidsperioden men visar en bild av Västervik och organiseringen av arbetare och det syndikalistiska inflytandet i Västervik under det tidiga 1900-talet.

Litteratur som behandlar Strebelstrejken ur ett vetenskapligt perspektiv har jag inte funnit men däremot har Metall gett ut en jubileumsskrift som kortfattat tar upp strejken, *90 år med Metall avd. 134*. Även LO-sektionens styrelse i Västervik har gett ut en Jubileumsskrift, *Jubileumsskrift 1932-1982*, i vilken ett stycke om strejken vid Strebelverken finns med men även en hel del om organisationens kontakt med och relation till Västerviks LS. Sveriges Arbetares Centralorganisation (SAC) i sin tur gav ut en minnesskrift 1935 som innehåller ett kapitel om strejken, *Minnesskrift med anledning av tjugofemårsjubileet 1910-1935*. Strejken tas även upp av Ingemar Sjöo i boken *Fackliga fribrytare – episoder från hundra år av svensk syndikalism 1903 – 2003* som är utgiven med stöd av Göteborgs LS. De skrifter som publicerats utav eller med stöd av de olika organisationerna återger de två olika perspektiven som finns om konflikten. Jag har använt dem som inspiration till frågeställningarna men också för att få information om konflikten och de olika organisationernas syn på den.

Boken *Västerviks Historia 1719 – 1932* av Lars Dalgren och Henrik Munthe har tjänat som introduktion till staden Västerviks historia men däremot så tar den knappt upp den fackliga organiseringen i staden. Sven Kjellgren har skrivit boken *Västervik 1900 till 1930, en berättelse i ord och bild*. Den är ett bra komplement för att få grepp om stadens historia men den fakta som presenteras skall inte ses som vetenskaplig utan jag använder den framförallt med stöd från andra källor.

1.2 Material och avgränsningar

Eftersom jag har gett mig in på ett tämligen outforskat område har jag mestadels använt mig av arkivmaterial för att söka svar på mina frågeställningar.

Jag har emellertid använt mig av tryckta källor för att skaffa mig en bild av det sammanhang som strejken ägde rum i men även som komplement till arkivmaterialet vid en del tillfällen.

På grund av att det arkivmaterial jag har haft tillgång till skiljer sig åt mellan de olika organisationerna har jag avgränsat mig till att använda protokoll samt korrespondenshandlingar som komplement när det funnits. Användningen av korrespondenshandlingar har i efterhand visat sig vara ett bra beslut då varken de eller protokollen vid en del tillfällen innehållit tillförlitliga uppgifter. I stället har möjligheten att använda dem tillsammans inneburit att jag kunnat komma sanningen närmare.

Västerviks Nya Lokala samorganisation (LS) har enbart styrelseprotokoll bevarade från perioden men väldigt mycket korrespondens handlingar. Sektion nr 11³ har protokoll men de slutar i mars strax efter att strejken utbrutit, varför användningen av dem blir begränsad. Metallindustriarbetareförbundet avd. 134 har både styrelseprotokoll och mötesprotokoll från perioden men däremot inga korrespondenshandlingar. Gjutareförbundet avd. 65 Ankarsrum har enbart protokoll från medlemsmöten och korrespondens handlingar. LO-sektionens styrelse har protokoll från perioden men då de inte är direkt delaktiga i konflikten har jag av arbetsekonomiska skäl enbart använt mig av dem i mycket liten utsträckning.

Korrespondenshandlingarna som återfinns hos Västerviks LS och Gjutarförbundet avd. 65 består av brev och skrivelser men hos Gjutarna även cirkulär. För enkelhetens skull har jag enbart använt benämningen skrivelser i uppsatsen. Cirkulär nr. 275 från Gjutareförbundets styrelse var egentligen en artikel till organisationens tidning men sändes ut till de lokala avdelningarna som cirkulär då det var viktig information och det skulle dröja innan nästa nummer av tidningen skulle ges ut. I Västerviks LS arkivmaterial finns även andra typer av handlingar som t.ex. domar från Arbetsdomstolen och som jag till viss del använt mig av.

Protokollen som jag gått igenom behandlar perioden januari 1934 till Juli 1935 och då strejken pågick från mars -34 till mars - 35 innebär det några månader innan konflikten startade samt några månader efter att den avslutats. Det innebär att konfliktens konsekvenser konflikten inte har undersökts utan enbart beskrivits utifrån de uppgifter som återfinns i materialet inom de valda avgränsningarna. Ett undantag är Metall avd. 134:s protokoll som jag följt in i september 1935 för att följa upp organiseringsfrågan som då fann sin lösning.

Då de olika aktörernas syn på vad som egentligen hände skiljer sig mycket åt och arkivmaterialet är omfattande kommer jag inte göra anspråk på att veta exakt vad som verkligen hände utan jag har fokuserat på de olika förbundens perspektiv och agerande. Däremot vill jag med uppsatsen bidra med en vetenskapligt grundad bild av strejken vilket även blivit en konsekvens i sökandet efter svar på frågeställningarna. På grund av olika begränsande faktorer har den dock inte kunnat bli fullständig.

Jag är medveten om att även tidningsartiklar från såväl lokala som nationella tidningar finns och en hel del utklipp från dessa går att finna i Västerviks Nya LS arkiv men av arbetsekonomiska skäl behandlar jag inte dessa.

Jag har inte behandlat Verkmästareföreningen. Arbetsgivarsidan har jag använt till viss del för att kunna förklara strejkens inledande skede. Materialet från arbetsgivarsidan återfinns bland

---

³ En sektion samlar de syndikalister som arbetar på samma arbetsplats. På Strebilverken var de syndikalistiska arbetarna samlade i Sektion nr. 11.

Västerviks Nya LS korrespondenshandlingar. Fokuseringen på arbetstagarsidan kan innebära viss tendens.

I brist på relevant vetenskaplig litteratur för den aktuella tiden har jag använt Perssons avhandling för att förklara likheter och skillnader mellan LO-förbunden och syndikalisterna. Jag har dock inte lämnat större utrymme till förklaring av den syndikalistiska organisationen, teorin och praktiken då den och dess värderingar dels är mindre kända än LO. Dels påverkas den prioriteringen också av att strejken vid Strebelverken var en syndikalistisk strid och det därför framförallt är de som har arkivmaterial om den.

Då mitt intresseområde är just den situation som infann sig i Västervik där den syndikalistiska organisationen var jämförelsevis stor och inflytelserik blir det stora utrymme som ges till syndikalisterna naturligt. Då den nämnda situationen dels är ovanlig och vad jag kunnat finna även utforskad men även då stort intresse för mitt uppsatsämne uttryckts av såväl representanter från LO, SAC samt Västervik är min studie också motiverad och av vetenskapligt intresse.

Min studie utgår således från syndikalisterna och hur deras strid utvecklades och påverkades i de praktiska relationerna med de reformistiska organisationerna.

1.4 Metod.

Jag har utgått från delar av Lennart K. Perssons avhandling som teoretisk referensram. Jag utgår från att relationen hade en viss karaktär och att den till stor del berodde på ideologiska och principiella skillnader. Jag har därför angripit problemområdet med en deduktiv ansats utifrån en teoretisk referensram och prövar om relationen mellan de olika organisationerna hade samma karaktär under 1930-talet under strejken vid Strebelverken och under det förhållande som var rådande inom fackföreningsrörelsen i Västervik.

Trots min deduktiva ansats har jag gått induktivt tillväga i den empiriska underökningen. Jag har utgått från den teoretiska referensramen för att sätta empirin i ett större sammanhang. Utifrån den teoretiska referensramen har jag formulerat det syfte och de frågeställningar som styr mitt intresse och vad jag sökt efter i källmaterialet. De svar jag funnit i källmaterialet har jag betraktat som fakta om de inte visat sig strida mot andra uppgifter jag funnit. Därefter har jag kategoriserat källmaterialet.

Kategorierna utgår från frågeställningarna och uppdelningen ser i princip likadan ut: Orsaker till konflikten, konflikten första fas, Organisationernas förhållningssätt gentemot varandra och i vilken utsträckning det påverkade deras handlande, vilka konsekvenser organisationernas praktiska handlande fick.

Orsaken till sammanslagningarna i andra kategorin beror på undersökningens begränsningar men också att svaren i källmaterialet är intimt sammankopplade. Sammanslagningarna har därför påverkat kodningen av källmaterialet. Kodningen har gått till på följande sätt:

- Till konflikten orsaker räknar jag dels mycket kortfattad historisk information som exemplifiering för att konflikten skall kunna ses i ett större sammanhang. Jag räknar de diskussioner som föregick konflikten utbrytande samt de direkta orsakerna.
- Till konflikten första fas räknar jag det som skedde under ett visst tidsintervall. Tidsintervallet inbegriper strejkens utbrytande till dess arbetsplatsen offentligt är försatt i blockad och det stod klart att strejken skulle komma att fortsätta. Det innebär tiden 12 mars 1934 – 31 Maj 1934.

- Till organisationernas förhållningssätt gentemot varandra räknar jag hur källmaterialet visar vilken syn på och attityd till varandra de hade. Det handlar t.ex. hur de beskrev varandra och varandras agerande.
- Till de konsekvenser som organisationernas handlande fick räknar jag dels det som tydligt uttrycks men också konsekvenser som jag tycker mig se kan bero på det praktiska handlandet.

På grund av utrymmesskäl har jag valt att göra ett urval av informationen i källmaterialet vilket inte innebär att jag inte använder mig av den kategoriserade informationen kvantitativt utan kvalitativt. Den information som förekommer vid upprepade tillfällen tolkas utifrån det och fokus kommer inte riktas på hur ofta det använts då källmaterialet är alltför fragmentarisk för att ge tillförlitligt resultat vid en sådan tolkning och studien är av kvalitativ karaktär.

I undersöknings delen har jag valt att jämföra organisationernas relationer och praktiska handlande kronologiskt med utgångspunkt i viktiga händelser. Svar på frågeställningarna och analys är invävd i uppsatsen.

1.5 Teori och definitioner

1.5.1 Teoretiska utgångspunkter för fackförbundens agerande

Då vetenskaplig litteratur verkar saknas under perioden använder jag Lennart K. Perssons avhandling som teoretisk referensram trots att den tidsperiod jag valt att undersöka ingår inte i Perssons avhandling.

Precis som Persson är jag intresserad av att undersöka hur skillnaderna i de grundläggande värderingarna och praktiska relationer påverkat. För förståelsen av vad som hände är det viktigt att ha kunskap om de värderingar som ligger till grund för de valda sätten att agera på och hur de olika resonemangen och det praktiska handlandet motiverades utifrån olika ideologiska skillnader. Jag har således i min undersökning utgått från att de ideologiska skillnaderna påverkat organisationernas relation mer än vad deras gemensamma intressegemenskap som fackliga organisationer gjort.

Även om organisationernas idéutveckling kan ha förändrats under 20-talet och början av 30-talet så har den inte förändrats på ett avgörande plan. De grundläggande värderingarna finns kvar än idag. Persson tar upp att debatten inom fackföreningsrörelsen vid tiden för avhandlingens publicering (1975) innehöll flera gemensamma drag med den debatt inom SAC som han har studerat.⁴ Jag vågar påstå att det fortfarande förhåller sig så och därför anser jag att Perssons avhandling som tar upp LO-förbundens och syndikalisternas relation och attityd till varandra är tillämplig som utgångspunkt även för mitten av 30-talet. Jag går dock inte igenom de olika organisationernas ideologiska program utan tar upp de aspekter som är viktiga för förståelsen av händelseförloppet vid strejken vid Sv. Strelverken. Av de skäl som jag tidigare framfört kommer större utrymme lämnas för att beskriva syndikalisternas organisation, ideologi och praktik.

1.5.2 LO-förbundens och SAC:s ideologiska likheter och skillnader

Organisationerna hade flera likheter dels i arbetets praktik och dels i målsättningen. Båda organisationerna hade som mål att förbättra arbetarnas förhållanden på arbetsplatserna, höja lönerna och inskränka den kapitalistiska profiten.⁵

⁴ Lennart K. Persson, *Syndikalismen i Sverige 1903-1910*, s. 14.

⁵ Persson, s. 332.

Skillnaderna återfinns på många olika plan, det handlar t.ex. om organisatoriska, ideologiska och till viss del skillnader i målsättningen. SAC är en federalistisk organisation som bygger på att medlemmarna organiserar sig i Lokala Samorganisationer, LS, på sin ort.⁶ SAC organiserar alla yrken och inom de Lokala Samorganisationerna bildar medlemmarna sektioner och syndikat. I min undersökning är sektion nr 11 aktuell, denna sektion organiserade arbetare på Strebelverken oavsett arbetsuppgifter.

Inom LO organiseras medlemmarna istället branschvis och har stegvis blivit en mer och centraliserad organisation⁷ vilket innebär att de olika organisationerna ser och olika ut men också har två olika synsätt på hur kampen för arbetarnas rättigheter bäst förs.

Syndikalisterna menar att ekonomin är samhällets bas och att förändringar i ekonomin har en avgörande påverkan på de politiska besluten. De menar även att det är den konkreta, vardagliga kampen på arbetsplatserna som kan förändra arbetarklassens situation. En strejk till exempel, slår hårt mot företagets ekonomi och arbetarnas möjlighet att förändra och få igenom sina krav är att angripa just det ekonomiska området. Arbetarnas möjligheter att förändra sin vardagliga situation samt övergripande mål handlar därför om medlemmarnas aktiva deltagande lokalt och metoder som t.ex. strejk, blockad, sabotage, bojkott och register över lönenivåer inom olika yrken.⁸

Landsorganisationen, LO, är en reformistisk organisation som genom facklig kamp men också genom politisk makt uppnått många av sina uppställda mål. Den fackliga kampen utvecklades därefter mer mot att handla om lönefrågor. Kampteorin och taktiken förändrades också till att bli mer defensiv än tidigare.⁹

LO menade att genom den fackliga kampen kunde arbetarna tillkämpa sig rättigheter på arbetsmarknaden men det var genom parlamentarismen som arbetarna kunde förändra samhället. Det var alltså den politiska kampen som kunde förändra samhället snarare än den fackliga. Således var det politikerna som skulle sköta den uppgiften.¹⁰

1.5.3 Empirisk generalisering och principiell hållning

Att specificera de reformistiska organisationernas och den syndikalistiska organisationens relationer i samband med stridssamverkan är omöjligt. Inom organisationerna fanns ingen enhetlig linje utan flera olika. Däremot finns uppgifter i Perssons avhandlingar som visar på ett återkommande mönster som är av betydelse för att förstå händelserna vid Sv. Strebelverken. Det mönster om generellt sett återfinns men som inte alltid var gällande kallar jag en empirisk generalisering eftersom det kan ses som en observerad regelbundenhet.¹¹

Den empiriska generalisering jag avser här innebär att de reformistiska fackförbunden i många fall bröt syndikalistiska strider samtidigt som syndikalisterna inte agerade på motsvarande sätt under den period Persson undersökt, dvs. 1910 -1922.¹²

---

⁶ Sven Lagerström, *Syndikalismen*, s. 109-113.

⁷ A. Johansson och L. Magnusson, *LO andra halvseket*, s. 31f.

⁸ Persson s. 207.

⁹ Persson, s. 74.

¹⁰ Persson, s.206.

¹¹ Anders Florén och Henrik Ågren, *Historiska undersökningar. Grunder i historisk teori, metod och framställningssätt*, s. 58.

¹² Persson, s. 383.

Av betydelse för den situation som uppstod på Sv. Strebelverken är också det principiella förhållningssätt som LO antog till SAC ifråga om organisatorisk samverkan 1922. Perssons beskrivning av förhållningssättet: ”Lo uttalade nu att den hade ensamrätten att verka som centralorganisation för de fackligt organiserade. Erfoderligt samarbete ägde rum inom LO:s ram. Några samfälliga aktioner med SAC kunde därför inte ifrågakomma.”¹³

1.5.4 Definitioner och begreppsanvändning

I uppsatsen använder jag begreppen ”arbetsvilliga” och ”strejkbrytare” omväxlande. Det beror i de flesta fall på att jag använder samma begrepp som använts i den källa jag i det sammanhanget utgår ifrån. Begreppen avser och används för att beteckna samma personer, dvs. de som arbetar vid en arbetsplats trots att strejk pågår. Benämningarna förekommer i samband med strejken och innehåller olika värden.

Begreppet notorisk strejkbrytare förekommer också och avser de som även vid tidigare tillfällen arbetat på en arbetsplats trots att strejk pågått.

1.6 Reliabilitet

Min avsikt är att framföra så korrekta uppgifter som möjligt men att få grepp om vad som egentligen hände är inte möjligt då tillgången på protokoll är begränsad. Protokollen visar heller inte alltid hela sanningen. I min undersökning har jag upptäckt att en del protokoll inte stämmer överens med vad som föregåtts i t.ex. korrespondens. För att reliabiliteten ska bli så hög som möjligt är jag också försiktig med användandet av de skrifter som finns och annat material som artiklar då det, som jag nämnde tidigare, av arbetsekonomiska skäl är omöjligt för mig att gå igenom dessa. Jag redovisar dock mina tveksamheter i uppsatsen där de förekommer.

Det finns också möjlighet att uppgifter existerar som återfinns i material inom mina avgränsningar inte kommit med då i undersökningen utan att jag missat dem. Det kan i så fall handla om korrespondenshandlingar från Västerviks Nya LS arkiv då materialet varit omfattande och tiden knapp.

Inom ramen för undersökningens storlek, undersökningens anknytning till tidigare forskning om problemområdet och användandet och jämförandet mellan de många och olika källorna är jag av uppfattningen att undersökningen är av hög reliabilitet.

1.7 Bakgrund

Västervik är belägen i nordöstra Småland, i Tjustbygden som tidigt var en industriell region med hög koncentration av bruk.¹⁴ Staden var sedan länge en hamn- och sjöfartsstad och med hamnen som förutsättning lockade Västervik till sig de industrier som kom att förvandla den till en industristad. I början av 1900-talet industrialiserades Västervik i snabb takt. På grund av industrialiseringen ökade stadens befolkning till en början snabbt för att sedan stanna av och hålla sig på en jämn nivå¹⁵. Vid årsskiftet 1931-1932 hade Västervik en befolkning på ca 12550 personer.¹⁶

En av stadens stora industrier var stenindustrin¹⁷, en bransch där många arbetare generellt sett var organiserade i LS av Sveriges Arbetares Centralorganisation (SAC).¹⁸ Även i Västervik

---

¹³ Persson, s. 384.

¹⁴ Sven Hellström och Svante Kolsgård, *Gunnebo – Från knipphammarverk till storföretag*, s.5.

¹⁵ Sven Kjellgren, *Västervik 1900-1930*, s. 5.

¹⁶ Lars Dalgren, *Västerviks historia 1719-1932*, s.303.

¹⁷ Anna Sidås, *Hungerupploppet i Västervik 1917 : en historisk-antropologisk tolkning*, s. 10

¹⁸ Persson, s. 370

fanns det organiserade syndikalister inom stenindustrin.¹⁹ Överlag var de organiserade syndikalisterna i Västervik många och tidvis var Västerviks LS det tredje största i landet²⁰, vilket resulterade i att de organiserade en stor del av arbetarna på Västerviks industrier t.ex. Tändsticksfabriken²¹, pappersbruket, AB Slipmaterial.²² På flera arbetsplatser utgjorde LS den största fackliga organisationen och sektion nr. 11 vid Svenska Strebelverken var ett exempel på detta.

För att tydliggöra storleksförhållandet inom fackföreningsrörelsen i Västervik kan nämnas att vid utgången av år 1918 hade de reformistiska förbunden totalt 851 medlemmar och Västerviks LS hade 402 medlemmar.²³ Efter händelserna 1917 bildades Västerviks Fackliga samorganisation (VFS) i vilken samtliga fackföreningar återfanns men syndikalisterna dominerade organisationen och den antog därför inte LO:s normalstadgar.²⁴ I början av 1934, det år då strejken vid Strebelverken startade, hade Västerviks LS ca 600 medlemmar.²⁵

Sverige drabbades precis som världens andra länder av börskraschen i New York, vilket försvårade den situation som redan var. Återhämtningen av första världskriget och dess efterkrigsdepression fick ett tvärt avbrott och återigen sköt arbetslösheten i höjden. 1933 var arbetslösheten i Sverige så hög som 25 % och genom en politisk uppgörelse kom Keynes ekonomiska teori att bli Sveriges taktik för att lösa krisen. I korthet kan man säga att den gick ut på att sätta folk i arbete och på så sätt stimulera ekonomin.²⁶ Sedan tidigare fanns arbeten för en del av de arbetslösa, dessa var de s.k. AK-jobben²⁷. I norra Småland bestod dessa arbeten framförallt av de s.k. AK-vägarna. Det var lågavlönade arbeten och tanken med 1930-talets taktik var att till lönerna skulle bli mer marknadsmässiga. Arbetslöshetspolitiken var av hög prioritet på den politiska dagordningen.²⁸

Många nya jobb skapades inom industrin som var en expansiv bransch. Svenska Strebelverken var ett företag som startades av tyska ägare 1932 och tillverkade bland annat värmepannor, kaminer och värmeelement.²⁹ Tidigare hette fabriken Verkstads AB Fundo, men känns även igen på tidigare namn som Västerviks Mekaniska Verkstad och Tjust Mekaniska Verkstad.³⁰ De flesta av dessa arbetare var vid början av 1934 medlemmar i Västerviks LS, de resterande arbetarna var medlemmar i Sv. Metallindustriarbetareförbundet avd. 134³¹ och förmännen var organiserade Verkmästareföreningen.³² 1930-talet kännetecknas även av starka motsättningar mellan arbetare och företagare³³, Sverige var ett av de länder i Europa med mest strejker och lockouter.³⁴ Det var också en tid

---

¹⁹ Wennberg, *Jubileumsskrift 1932-1982, LO-sektionen i Västervik*, s. 43

²⁰ Sjöö, *Fackliga fribrytare. Episoder från hundra år av svensk syndikalism 1903-2003*, s. 199

²¹ Tommy Wennberg och Eila Kärki, *Jubileumsskrift 1932 – 1982, LO-sektionen i Västervik*, s. 83.

²² Protokollsböcker från Västerviks LS sektioner.

²³ Ingemar Flink, *Hungerdemonstrationerna i Västervik*, s.4.

²⁴ Kjellgren, s.30.

²⁵ Protokoll, Sektion nr.11, 21/1 1934.

²⁶ Christer Ahlberger och Lars Kvarnström, *Det svenska samhället 1720 – 2000*, s. 314 ff.

²⁷ Lena Eriksson, *Arbete till varje pris: Arbetslinjen i 1920-talets arbetslöshetspolitik*, s.24f.

²⁸ Klas Åmark, *Facklig makt och fackligt medlemskap: de svenska fackförbundens medlemsutveckling 1890-1940*, s. 38f.

²⁹ Sjöö, s.200.

³⁰ Ingvar Karlsson, *90 år med Metall avd 134. Västervik 1905–Vimmerby 1995*, s.54.

³¹ Ingemar Sjöö, *Fackliga fribrytare – hundra år av svensk syndikalism 1903-2003*, s. 200.

³² Protokoll, Sektion nr. 11.

³³ Kvarnström, s. 314.

av politisk splittring inom arbetarrörelsen. 1928 hade kollektivavtals lagstiftningen kommit och socialdemokraterna lanserade folkhemsbegreppet samma år. Folkhemstanken stod för en önskan om samarbete men var samtidigt ett avståndstagande till syndikalister och kommunister.³⁵

Strejken ägde rum i ett sammanhang av det konfliktfyllda 30-talet och en den socialdemokratiska strävan om en fredlig arbetsmarknad.³⁶ Inom den reformistiska fackföreningsrörelsen pågick också en centraliseringsprocess, fler och fler förbund anslöt sig till LO och makten inom förbunden centraliserades.³⁷

Att de olika delarna av fackföreningsrörelsen, dvs. den reformistiska och den syndikalistiska påverkades av detta märks tydligt i Västervik. 1932 bildades Västerviks Fackliga Centralorganisation, FCO, i vilken de LO-anslutna fackförbunden till en början uppmanades ingå i och de som inte ville blev senare var tvungna för att inte bli uteslutna. FCO antog LO:s normalstadgar och syftade till stor del till att få in de reformistiskt anslutna på en linje som var mer positivt inställd till socialdemokratin och tro på den parlamentariska politiska verksamheten än som varit fallet under den långa tiden av syndikalistiskt inflytande i VFS.³⁸

---

³⁴ A. Johansson och L, s. 21.

³⁵ Kvarnström, s. 315.

³⁶ Kvarnström, s. 324f.

³⁷ Åmark, s.140f.

³⁸ Wennergren, s.170f.

2. Undersökning

2.1 Strejkens första fas

2.1.1 Strejken inleds

Vid Sv. Strebelverken arbetade 157³⁹ personer arbetade på Strebelverken varav 127⁴⁰ var organiserade i Västerviks LS⁴¹ och ca 18 var organiserade i Metall.⁴² Det finns olika uppgifter om antalet arbetare vid Sv. Strebelverken. Metalls jubileumsskrift uppger att antalet var ca 175 men jag vet inte vad de stöder den uppgiften på.⁴³

Enligt syndikalisterna hade en rad händelser och missförhållanden skapat en spänd stämning på arbetsplatsen under en längre tid. Det handlade exempelvis om undermålig säkerhet, brist på skyddsutrustning och hög arbetstakt som kontrollerades med tidtagning⁴⁴ och som bidrog till en hög olycksfallsfrekvens bland arbetarna på Strebelverken.⁴⁵ Ouppfyllda löften om inrättande av sjukhjälp⁴⁶ och trakasserier från arbetsledningens sida var andra bidragande faktorer.⁴⁷ Konflikter hade även förekommit tidigare mellan företaget och arbetarna⁴⁸ och i sektion nr. 11:s protokoll går det att ana en medvetenhet om att de är beredda på att konflikter skulle kunna komma att infinna sig.⁴⁹

De direkta orsakerna till strejken var ojämn arbetsfördelning, neddragning av driften och att arbetsledningens agerande vid sättandet av ackord.

I början av februari 1934 meddelande arbetsgivaren att order kommit från Tyskland att driften skulle dras ner till 4 dagar/veckan, men att den mot månadens slut skulle minska ner till 3 dagar i veckan.⁵⁰ I februari var det också dags för underhandlingar om lönen med arbetsgivaren. Dessa hade föregåtts av många diskussioner i sektionen varpå man beslutat att arbetarnas representanter skulle hålla på de existerande nivåerna, dvs. 106–120 öre/timme beroende på vilken typ av arbetsuppgift det rörde sig om.⁵¹ För att skaffa sig en uppfattning om vad lönenivåerna låg på vid andra företag med likvärdiga arbetsuppgifter reste representanter från sektionen till Norrahammar för att undersöka lönenivåerna där.⁵² I maj undersökte de även vilken nivå ackordpriserna låg vid Götaverken, detta för att veta vad som var rimlig betalning och för att kunna utarbeta fullständiga ackordprislistor.⁵³

---

³⁹ Skrivelse till Gruv- och Metalldepartementet inom S.A.C. Grängesberg från Västerviks Nya LS, 31/1 1935.

⁴⁰ Skrivelse till Västerviks LS från SAC, 22/3 1934.

⁴¹ Skrivelse till Gruv- och Metalldepartementet inom S.A.C. Grängesberg från Västerviks Nya LS, 31/1 1935.

⁴² Styrelseprotokoll, LO-sektionen i Västervik, 12/12 -34.

⁴³ Karlsson, s.54

⁴⁴ Protokoll, Sektion nr 11, 21/1 1934.

⁴⁵ Skrivelse till Arbetsdomstolen från arbetarna vid Strebelverken, 26/5, 1934.

⁴⁶ Skrivelse till Arbetsdomstolen från arbetarna vid Strebelverken, 26/5 1934.

⁴⁷ Bergkvist, S.A.C:s minnesskrift, s. 213f, (1935).

⁴⁸ Styrelseprotokoll, Västerviks LS 15/5 1933.

⁴⁹ Protokoll, Sektion nr. 11, 21/1 1934.

⁵⁰ Protokoll, Sektion nr. 11, 6/2 1935.

⁵¹ Skrivelse till Sv. Gjutareförbundet i Sthlm från Västerviks Nya LS 19/2 1935.

⁵² Protokoll, Sektion nr. 11, 4/2 1934.

⁵³ Protokoll, Sektion nr. 11 26/5 1934.

Arbetarna föreslog ledningen en jämnare fördelning av arbetet men ledningen godtog inte detta utan meddelade istället att en del avdelningar enbart skulle arbeta 3 dagar i veckan medan andra skulle arbeta mer. Det skulle innebära en ännu ojämnare arbetsfördelning. Då det inte verkade finnas någon annan lösning gick kommittén, som representerade arbetarna, med på det.⁵⁴

Den 12 mars kom det fram att arbetsgivarens anledning till nedskärning av driften inte verkade stämma. Arbetsgivaren menade att lagren var fulla och marknaden dålig men då en utbyggnad av fabriken skulle påbörjas och de konkurrerande fabriker enligt sektionen hade högsäsong tyckte de inte att det lät rimligt.⁵⁵ Ledningen föreslog också en ackordslön som arbetarna inte kunde godta då det inte skulle gå att komma upp i den nivån som timlönen låg på. De ackordpriser de blev erbjudna av Sv. Strebelverken låg betydligt lägre än de undersökta företagens med likvärdiga arbetsuppgifter.⁵⁶

Ledningen ville heller inte förhandla med de av arbetarna valda representanterna. På detta reagerade kommittén och sektionsstyrelsen med att inte föra några ackordförhandlingar förrän driften var i full gång och motiverade det med att de inte hade några garantier för att tidtagningen var riktig samt att ledningen nekat kommittén att närvara vid förhandlingarna.

Det resulterade i att ingenjör Schreyer senare under dagen kom med ett ultimatum från arbetsgivarens sida om att ifall ackorden inte godtogs skulle endast 85 öre komma att utbetalas och det med omedelbar verkan. I protest mot detta beslutade arbetarna under ett möte att lägga ned arbetet. Strejken hade börjat. Vid ett möte senare under dagen beslutade sektionen att innan några ackord skulle godkännas så skulle sjukhjälp vara ordnad och full drift på fabriken under förhandlingarnas gång.⁵⁷

2.1.2 Strejken tas upp i Arbetsdomstolen

Strebelverken stämde arbetarna och ärendet hamnade i Arbetsdomstolen som dömde strejken avtalsstridig.⁵⁸ Arbetsdomstolen dömde utifrån ett kollektivavtal som Verkstadsföreningen åberopade och som tecknats hösten 1932. Arbetarna skulle då ha handlat i strid med gällande avtal då de nedlagt arbetet istället för att förhandla om tvistefrågan som de menade handlade om tolkning av avtal.⁵⁹ De berörda arbetarnas syn på saken är att ett muntligt avtal från maj 1933 var gällande till dess att en fullständig ackordprislista godkännts. Det bevis de framförde i saken var ett brev från Sv. Svenska Arbetsgivareföreningens sekreterare som kort innan strejken förklarar att ett muntligt avtal var gällande på Sv. Strebelverken samt att det inte fanns något skriftligt avtal.⁶⁰ De framförde också att ledningen förvägrat arbetarna att förhandla och således var det de som brutit överenskommelsen.⁶¹

---

⁵⁴ Protokoll, Sektion nr. 11, 15/2 1934.

⁵⁵ Protokoll, Sektion nr. 11, 12/3 1934.

⁵⁶ Protokoll, Sektion nr. 11 26/5 1934.

⁵⁷ Protokoll, Sektion nr 11, 12/3 1934.

⁵⁸ Avskrift av Arbetsdomstolens dom i mål mellan Sveriges Verkstadsförening, kärande, samt Västerviks Lokala samorganisation, svarande, angående hävande av strejk; given i Stockholm den 3 maj 1934.

⁵⁹ Avskrift av Sveriges Verkstadsförenings stämning av Västerviks LS 13/4 1934.

⁶⁰ Skrivelse till Sv. Gjutareförbundet från Västerviks Nya LS, 19/2 1935.

⁶¹ Avskrift av skrivelse till Sveriges Verkstadsförening från Västerviks LS 15/3 1934, (bilaga i handlingar från AD).

I domen blev LS dömt att uppmana arbetarna att återgå samt betala 100 kr.⁶² LS följde domen och uppmanade arbetarna till återgång. Arbetarna i sektion nr. 11 beslöt att fortsätta strejken trots att det innebar indraget understöd.⁶³

Under konflikten skrev de till arbetsgivaren att de var villiga att återgå underförutsättning att samma villkor som innan strejken skulle gälla och att förhandlingar, första tillfället var samma dag som strejkens utbrott. På detta svarade Sv. Strebelverken med att inte skulle bli tal om behandling av några av de framförda kraven förrän arbetet åter kommit i gång.⁶⁴

Den 15 maj stämde Sveriges Verkstadsförening, å sin medlem Sv. Strebelverkens vägnar, att 152 strejkande arbetare, Västerviks LS och SAC på grund av det tidigare utbetalade understödet och krävde skadestånd.⁶⁵ Vid ungefär samma tidpunkt gav den ingenjör som tidigare kommit med ultimatumet arbetarna budet att endast ett 30-tal av de anställda skulle få komma tillbaka och 127 personer alltså skulle bytas ut.⁶⁶ Sveriges Verkstadsförening skrev till arbetarna angående detta att företaget skulle inkalla arbetare i den mån de skulle behövas för driftens igångsättande och gav en frist för återgång till den 23 maj. De hade samma villkor som tidigare att det inte skulle bli några förhandlingar innan driften var igång.⁶⁷ Arbetarna fick besked som stämningen efter att fristen gavs men innan den skulle gå ut, 23 maj, och uppfattade det som att Sveriges Verkstadsförening brutit fristen.

Det skapade en än mer upprörd stämning och då det inte var säkert att alla arbetarna skulle få komma tillbaka till Strebelverken kom de strejkandes krav kom i det här skedet även att innefatta krav på återanställning av alla arbetarna.⁶⁸ Arbetsplatsen försattes även i blockad.⁶⁹

Arbetsdomstolens dom efter den andra stämningen blev höga böter och på grund av detta försattes Västerviks LS i konkurs men en återkom i ny skepnad som Västerviks Nya LS under sommaren 1934.

2.2 Konflikten fortsättning

2.2.1 Metall avd. 134 och Västerviks LS samarbetar

De flesta av de strejkande arbetarna tillhörde Västerviks LS som därför var den stridförande organisationen. Metall avd.134 hade några medlemmar indragna i konflikten men själva organisationen i sig var inte iblandad.

Vid ett gemensamt möte med styrelserna för Metall avd. 134 och Västerviks LS, de organisationer som hade medlemmar i konflikten, framkom att A.K arbetare som tillhörde Metall hade blivit anvisade arbete vid Strebelverken. Arbetslöshetskommittén i Kalmar och Metall hade då ingått en överenskommelse om att arbetare inte skulle hänvisas till Strebelverken. Men situationen blev mer komplicerad då kommittén fått order från Stockholm att arbetare skulle sändas till Strebelverken.

Vid den här tidpunkten hade inte förbundet gjort något uttalande om konflikten och Metalls avd. 134 försäkrade att de skulle hjälpa till i möjligaste mån men påpekade att det inte skulle

---

⁶² Avskrift av Arbetsdomstolens dom i mål mellan Sveriges Verkstadsförening, kärande, samt Västerviks Lokala samorganisation, svarande, angående hävande av strejk; given i Stockholm den 3 maj 1934, s.4.

⁶³ Skrivelse till Västerviks LS från sektion nr. 11, 15/5 1934.

⁶⁴ Skrivelse från Sv. Strebelverken till sektion nr 11, 14/3 1934.

⁶⁵ Avskrift av stämning till Arbetsdomstolen från Sveriges Verkstadsförening, 15/5, 1934.

⁶⁶ Skrivelse till Svenska Gjutareförbundet 19/2, 1935.

⁶⁷ Skrivelse till representanter för arbetarna från Sveriges Verkstadsförening, 17/5, 1934.

⁶⁸ Cirkulär från Västerviks Nya LS till Gjutarna avd. 65 Ankarsrum, 3/1 1935.

⁶⁹ Styrelseprotokoll, Västerviks LS, styrelsemöte 31/5 1934.

gå i längden. De båda organisationerna samarbetade för att försöka lösa situationen och få blockaden respekterad. Det praktiska arbetet genomfördes dock av LS då ingen från Metall ville ingå i den kommitté som mötet tillsatte.⁷⁰

Jag uppfattar situationen vid den här tidpunkten som att organisationerna samarbetade med varandra och att både Västerviks LS och Metalls avd. 134 ställde sig stödjande till sina strejkande medlemmar.

2.2.2 Metall avd. 134 passiv

I juli 1934 fanns medlemmar från LS närvarande på ett extrainsatt medlemsmöte för att åhöra Metallavdelningens uppfattning om konflikten. Metallavdelningens styrelse hade vid ett gemensamt möte med strejkutskottet tillsatt en kommitté som hade till uppgift att ordna offentliga möten och uppvakning gentemot de arbetsvilliga. Medlemmarna däremot var inte ense huruvida det var ett bra agerande eller ej. Majoritetens vilja var dock att avdelningen skulle stå lika passiv i fortsättningen som de menade att den hittills hade gjort. Därför beslutades att avdelningen inte skulle ha representanter i kommittén.

När så själva konflikten togs upp till diskussion framkom ståndpunkten att man inte ville fortsätta konflikten eftersom de menade att den hade hela systemet emot sig.⁷¹

Många av Metallavdelningens medlemmar hade uppfattat avdelningens agerande som passivt. Mina tankar om det är att det förmodligen beror på att avdelningen inte aktivt deltagit i själva arbetet i de olika kommittéerna. Jag har uppfattat ställningstagandet som att det berodde på att den redan var en lång konflikt som verkade bli svår att lösa. Eftersom den dömts avtalsstridig fick den, som avdelningens medlemmar påpekade, systemet emot sig och de arbetslösa som vägrade ta anställning på arbetsplatsen blev utestängda från de sociala rättigheter som annars kunde erhållas.⁷²

2.2.3 Metall avd. 134 tvingas ta ställning

I september hade två medlemmar från andra metallavdelningar tagit anställning vid Strebelverken och sökte inträde i avd. 134. I avdelningen fanns skilda åsikter huruvida de skulle få bli medlemmar i avdelningen eller ej. De kunde inte ta ställning utan skrev till förbundet för att fråga hur de borde agera i situationen som uppstått.⁷³ Svaret från förbundet blev att de skulle få bli medlemmar eftersom om de hade klara böcker så var det i enlighet med stadgarna då det inte förelåg någon lagenlig konflikt som utgjorde hinder i vägen för medlemmarna att söka anställning vid företaget.

Den situation som nu uppstod innebar att Metall avd. 134 hade organiserat två strejkbrytare samtidigt som den hade medlemmar som strejkade.

Detta ledde till stor oenighet inom lokalavdelningen och under hösten beslutade ett medlemsmöte att Strebelkonflikten inte längre skulle tas upp på mötena då den upptog mycket av mötestiden och de hetsiga diskussionerna skapade osämja bland medlemmarna.⁷⁴

Detta tyder på att Metall avd. 134 trots sitt ställningstagande emot konflikten var osäkra på hur situationen skulle hanteras och rådfrågade därför förbundet. Det är det första tecknet som jag funnit i protokollshandlingar på ett ställningstagande emot konflikten på förbunds nivå.

---

⁷⁰ Protokoll 31/5 1934 fört vid gemensamt möte med styrelserna för LS, Metall avd.134 och Sektion nr.11.

⁷¹ Protokoll från medlemsmöte, Metall avd. 134, 24/7 1934.

⁷² Skrivelse från Västerviks Nya LS till Sv. Gjutareförbundet, 19/2, 1935.

⁷³ Protokoll från medlemsmöte, Metall, avd. 134, 4/9, 1934.

⁷⁴ Protokoll från medlemsmöte, Metall, avd.134, 2/10 1934.

2.2.4 FCO tar ställning

För Metalls strejkande medlemmar började de insamlade medlemmarna ta slut vilket och på grund av detta beslutade Metallavdelningen att ge moraliskt stöd till de arbetare som eventuellt skulle välja att återgå i arbete.⁷⁵

På avd. 134:s initiativ samlas alla reformistiska fackförbund till ett möte med FCO. Mötet beslutade att skriva till LS om att häva konflikten. Om LS skulle besluta sig för att inte häva konflikten skulle de ställa sig moraliskt stödjande till de som beslutade sig för att återgå.⁷⁶

Detta ställningstagande vållade senare stora diskussioner på Metalls medlemsmöte men en omröstning som genomfördes bland avdelningens medlemmar visade att 86 av 92 röstande medlemmar var för moraliskt stöd till de aktuella arbetarna.⁷⁷

Fler arbetare i verkstaden på Strebelverken sökte inträde i avd. 134 under slutet av 1934 men nu svarade avdelningen istället att de ville avvakta och se hur Gjutarna skulle handla.

Vid det här tillfället agerade Metall avd. 134 annorlunda än i september, de hade klartecken från förbundet att organisera och tagit ställning emot strejken. Att de intar en avvaktande hållning här tyder på att det fortfarande inte var varken ett enkelt beslut eller att det var självklart att de som tagit anställning skulle organiseras.

2.3. Konflikten avslutande fas

2.3.1 Korrespondens mellan Gjutareförbundet och Västerviks Nya LS

Gjutarnas avdelning 65 Ankarsrum hade inte några medlemmar vid Strebelverken. Däremot startade en del av de som arbetade vid Strebelverken under blockaden en Gjutareförening och sökte om inträde i Gjutareförbundet. Eftersom Gjutareförbundet inte hade några medlemmar på Strebelverken finns inga anteckningar om konflikten i protokollen från medlemsmöten förrän i januari då de fick en skrivelse från LS. LS bad dem att avstå från den undersökning om eventuell organisering av arbetarna på Strebelverken som förbundsstyrelsen hade planer på att genomföra. Om organiseringen skulle äga rum menade syndikalisterna att de gamla arbetarna skulle bli utestängda från arbetsplatsen.⁷⁸ Mötet beslutade att lämna skrivelsen utan avseende.⁷⁹

Korrespondensen mellan Sv. Gjutareförbundet och Västerviks Nya LS blev däremot mer ömsesidig och mot slutet av februari 1935 bemötte LS de argument som Gjutareförbundet framfört för en organisering. Enligt LS hade de som vägrat ta anställning vid Strebelverken tidigare blivit utestängda från kommunal och statlig hjälp men syndikalisterna menade att detta inte hade skett efter september 1934 och då hade som blivit avstängda även fått sina rättigheter återinsatta. I Gjutarnas skrivelse till LS fram kom det att de inte trodde att LS försökt få till stånd en lösning på konflikten samt att de hade uppfattningen att syndikalisternas strid var hopplös.⁸⁰ Syndikalisterna bemötte skrivelsen med ett flertal argument varför de trodde på att striden snart skulle vara över och att de vid den här tidpunkten trodde på en närliggande lösning. De menade att det skulle kännas bittert om

---

⁷⁵ Protokoll från medlemsmöte, Metall avd. 134 4/12 1934.

⁷⁶ Protokoll från medlemsmöte, Metall 4/12 -34.

⁷⁷ Protokoll från medlemsmöte, Metall 3/1 1935.

⁷⁸ Skrivelse från Västerviks Nya LS till Gjutarnas avd. 65 Ankarsrum, 3/1 1934.

⁷⁹ Protokoll från medlemsmöte, Gjutarna avd. 65, 17/1, 1935.

⁸⁰ Skrivelse från Sv. Gjutareförbundet till Västerviks Nya LS 26/1 1935.

Gjutarna i en sådan situation lät strejkbrytarna bli medlemmar och därmed få förbundets stöd. De bad Gjutareförbundet ta hänsyn till de omständigheter som de menade förelåg i sitt beslut.⁸¹ Så sent som den 19/3 bad syndikalisterna Gjutarna att vänta med organiseringen då låg i förhandlingar angående konflikten.

Ankarsrum avdelningen brydde sig inte om att besvara skrivelsen från Västerviks LS. Det måste innebära att de inte brydde sig om syndikalisternas strid. Förbundet engagerade sig mer genom att ha kontakt med syndikalisterna om konflikten. Däremot kan en negativ inställning till syndikalisterna och konflikten anas då de varken tror på konfliktens utsikter till lösning eller på syndikalisternas vilja att lösa den.

2.3.2 Gjutarnas beslut om organisering

Det var styrelsen för avd 65 och den nybildade avdelningen som var drivande i organiseringen. På ett möte på förbundsexpeditionen i Stockholm beslutades att 17 personer ska få gå med i avd. 65. Dessa 17 bestod dels av 4 personer som tidigare varit organiserade i reformistiska organisationer men också av 13 arbetare som tidigare varit oorganiserade. De oorganiserade bestod dels av unga arbetare som ännu inte organiserat sig och dels av arbetare som av olika omständigheter varit tvungna att ta arbete vid Strebelverken. De som tidigare tillhört LS och som sökt medlemskap skulle få vänta på medlemskap till efter blockadens hävande. Avdelning poängterade vid flera tillfällen att det inte skulle komma i fråga att organisera några notoriska strejkbrytare.⁸²

Beslutet om organiseringen motiverades med att de som ett reformistiskt förbund inte kunde betrakta de som tagit anställning vid Strebelverken som strejkbrytare eftersom strejken dömts avtalsstridig. Förbundet ansåg sig inte kunna neka arbetarna inträde utifrån den inställning som de reformistiska förbunden hade till konflikten.⁸³

Det visar på att de reformistiska organisationerna hade en annan syn på vilka som skulle klassas som strejkbrytare. De reformistiska förbunden använde därför oftast begreppet arbetsvilliga i sin retorik medan syndikalisterna nästan genomgående använde begreppet strejkbrytare. Det avspeglar den attityd som organisationerna har till de som arbetade under strejken men därför även synen på strejkens legitimitet. De reformistiska förbundens inställning till konflikten blir också tydlig då de pratar om den som avtalsstridig. Att konflikten dömts som avtalsstridig behöver dock inte innebära att den var det då ett muntligt avtal är svårare att bevisa än ett skriftligt. Jag har inte funnit några tecken på att de ifrågasatte domen trots att de av deltagarna på mötet som arbetade vid Strebelverken själva arbetade under ett muntligt avtal. Att deltagare fanns närvarande på mötet och mötet beslutade om att organiseringen skulle genomföras tolkar jag som att de inte respekterade syndikalisternas blockad.⁸⁴

2.3.3 Överenskommelse mellan Metall och Gjutarna

Gjutarna och metall hade varit i kontakt med varandra angående organiseringsfrågan och enligt gjutarna skulle metall organisera alla som arbetade i verkstaden, även de som tidigare tillhört LS. Gjutarna hade som strategi att vänta med organiseringen till metalls organisering var färdig. De motiverade detta med att de inte ville bli anklagade för att bryta

---

⁸¹ Skrivelse från Västerviks Nya LS till Sv. Gjutareförbundet, 19/2, 1935.

⁸² Protokoll från möte i Stockholm m. representanter från. Sv. Gjutareförbundet, avd. 65 Ankarsrum och Västerviks Gjutarefackförening 11/3 1935.

⁸³ Gjutarna, cirkulär nr 275, 1/4 1935.

⁸⁴ Protokoll från möte i Stockholm med representanter från Sv. Gjutareförbundet, Avd. 65 Ankarsrum samt den nybildade Gjutaravdelningen vid Strebelverken, 11/3 1935.

syndikalisternas strid.⁸⁵ Metalls förbundsstyrelse skriver i sin tur till avd. 134 att den ska organisera de som arbetar på Strebelverken och som vill bli medlemmar.⁸⁶ Inget i Metall avd. 134:s protokoll tyder på att avdelningen kände till detta. När förbundet skriver till avdelningen angående organiseringen uppfattar medlemmarna det som påtryckningar från förbundet.⁸⁷

2.3.4 Sv.Gjutareförbundets organisering

Gjutarnas möte om organiseringsfråga i Stockholm hölls den 11 mars och innan den 21 mars var organiseringen genomförd. Enligt en skrivelse från syndikalisterna hade en av Metallmedlemmarna bett att få titta i en av de nyorganiserades bok och det visade sig att den var utskrivet den 16 mars.⁸⁸ Utifrån de andra uppgifterna kan det mycket väl stämma att det var då organiseringen ägde rum. På det lokala planet gick det snabbt och genomfördes innan Metalls organisering av Strebelarbetarna, vilket förbundet inte blev särskilt nöjda med. Som förklaring till att de ville vänta med organiseringen anförs att ”Som bekant torde en del av del av de arbetare, som arbeta vid Strebelverken vara sådana typer, att man högst ogärna vill ha dem organiserade.”⁸⁹ På grund av denna situation menade förbundet att det är bättre om de nya medlemmarna som försiktighetsåtgärd blir passiva medlemmar vilket också skedde.⁹⁰

Medlemmarna i Ankarsrum avdelningen blev inte heller nöjda med det inträffade. De visste inte om att lokalavdelningens styrelse och förbundsstyrelsen beslutat att organisera de arbetsvilliga förrän den 22 mars, alltså efter att organiseringen genomförts. Protokollet från det aktuella mötet visar att många opponerade sig starkt mot detta och mötet beslutar att skriva ett protestbrev till förbundet.⁹¹ Förbundet i sin tur skickar då en förbundsombudsman till avdelningen som redogjorde för att Strebelarbetarna bildat en egen avdelning och begärde att avdelningen skulle ta tillbaka protestskrivelsen, vilket den också gjorde.⁹²

Jag tolkar inte medlemmarnas reaktion som att de skulle ha någon annan syn på syndikalisterna eller strejken eftersom de tidigare inte brydde sig om att svara på skrivelsen från Västerviks Nya LS. Protesten verkar i stället bottna i en syn på strejkbrytare som i det här fallet skiljer sig från styrelsens och förbundets.

Om man ska sluta sig till att organiseringen genomfördes den 16 mars finns det en oklarhet i organiseringsfrågan. Den 18 mars var representanter i Ankarsrum och diskuterade organiseringsfrågan med avd.65:s styrelse. Styrelsens inställning var då att de egentligen inte ville organisera men fått ultimatum från förbundet om uteslutning om de inte gick med på det.⁹³ Protokoll och skrivelser som jag har gått igenom tyder på motsatsen och att de var drivande tillsammans med den nybildade gjutareavdelningen vid Strebelverken och att Sv. Gjutareförbundet snarare ställde sig avvaktande.⁹⁴ En möjlighet är att det var olika personer

⁸⁵ Brev från Sv. Gjutareförbundet till avd. 65 Ankarsrum 21/3 1935.

⁸⁶ Avskrift av brev från Sv. Metallindustriarbetarförbundet till Sv. Gjutareförbundet. Datum saknas.

⁸⁷ Styrelseprotokoll, Metall avd. 134, 6/5 1935.

⁸⁸ Skrivelse till avd. 77 Lysekil av Sv. Gjutareförbundet från syndikalisterna vid Strebelverken och Västerviks Nya LS.

⁸⁹ Skrivelse till avd. 65 från Sv. Gjutareförbundet 21 Mars 1935.

⁹⁰ Skrivelse till avd. 65 från Sv. Gjutareförbundet 21 Mars 1935.

⁹¹ Protokoll från medlemsmöte avd. 65 Gjutarna 22/3 1935.

⁹² Protokoll från medlemsmöte med avd. 65 Gjutarna 10/4 1935.

⁹³ Skrivelse till avd. 77 Lysekil av Sv. Gjutareförbundet från syndikalisterna vid Strebelverken och Västerviks Nya LS.

⁹⁴ Protokoll från möte i Stockholm m. representanter från. Sv. Gjutareförbundet, avd. 65 Ankarsrum och Västerviks Gjutarefackförening 11/3 1935, skrivelse till avd. 65 från Sv. Gjutareförbundet 21 Mars 1935.

närvarande på de olika mötena och att kommunikationen mellan styrelsemedlemmarna var bristfällig. Det förefaller hur som helst som att avdelningen inte ville stå för sitt beslut att organisera de som tagit anställning under strejken inför syndikalisterna.

2.3.5 Spänd relation mellan Gjutarna och Metall

Som jag skrev tidigare hade förbundsstyrelserna kontakt med varandra angående detta utan några märkbara spänningar. På det lokala planet var det annorlunda. Metall hade beslutat att avvakta Gjutareförbundets agerande. Enligt Gjutarna reste Metalls ordförande i Västervik till Stockholm för att få information om hur Metall skulle ställa sig. I samtal med Gjutarna hade det kommit fram att Gjutareförbundet inte ansåg sig kunna neka arbetarna inträde utifrån den inställning som de reformistiska förbunden hade till konflikten. Gjutarna återger att de sagt att de inte skulle ansluta för stunden eftersom syndikalisterna skulle avbryta blockaden när som helst. Gjutarna skrev i ett cirkulär att Metalls ordförande reste hem och skrämde upp syndikalisterna med att nu skulle Gjutareförbundet komma att organisera brytarna på platsen och menade att det bästa vore om de klarade upp konflikten snarast. Vidare förklarade de att Metalls ordförande gått till Folkets Dagblad och förklara att ”nu har Gjutareförbundet aktivt ingripit i Strebelkonflikten och organiserat brytarna, men vi ”Metalls” avdelning har ännu inte vidtagit några åtgärder.”⁹⁵

Tonen i Gjutareförbundets skrivelse är upprörd och skrivelsen måste tolkas utifrån det. Huruvida det gick till som gjutarna beskriver är svårt att veta men tydligt är att relationen blivit lite spänd och att Gjutarna känner sig orättvist utpekade och beskyllda för sitt agerande i strejken. Det förefaller som ingen av de två reformistiska organisationerna ville ta på sig ansvaret för strejkens utgång utan ville lägga det på den andra organisationen istället.

2.3.6 Spänd relation mellan Gjutarna och Västerviks Nya LS

Jag har inte funnit någon diskussion från Gjutarnas håll om de argument som syndikalisterna framförde. De verkade utgå från en negativ inställning till syndikalisterna utan att ta hänsyn till syndikalisternas motiv eller skäl. Som exempel på detta kan nämnas att de ansåg att syndikalisterna ofta igångsatte planlösa konflikter som de vägrade häva, de trodde att syndikalisterna hade samma syn som de själva som innebar att arbetsgivarsidans enhetliga position inte skulle kunna brytas men att syndikalisterna hade en ”kör-huvudet-i-väggen politik”.⁹⁶ De tyckte inte heller att deras organisering av de som tagit anställning under strejken och som återgått hade någon betydelse för strejkens utgång utan menade istället att syndikalisterna slog ihjäl sig själva, de tyckte det var barnsligheter att syndikalisterna ansåg sig vara tvungna att häva blockaden p.g.a. att 17 personer fått passivt medlemskap i Ankarsrums avdelningen.

Gjutareförbundet tyckte inte att organiseringen var att ingripa i konflikten. De hade även lovat syndikalisterna att inte ingripa och tyckte sig inte ha svikit det löftet. Gjutarnas mening var att syndikalisterna skulle ha varit tvungna att häva blockaden oavsett om förbundet organiserat eller ej, i samma cirkulär skrev de även att på grund av att syndikalisterna aldrig brukade häva sina blockader så tvingades andra förbund ingripa. De anser dock inte att så varit fallet vid konflikten vid Strebelverken. Gjutareförbundet motiverar inte organiseringen genom att bemöta syndikalisternas argument utan utgår från den inställning de har till syndikalisterna i argumentationen.

Det verkar som medlemmarna i Ankarsrums avdelningen delade styrelsens och förbundsstyrelsens negativa syn på syndikalisterna då de inte ens brydde sig om att besvara

---

⁹⁵ Gjutarna, cirkulär 275, 1/4 1935.

deras skrivelse i januari 1935. Medlemmarnas upprördhet angående organiseringen av de arbetsvilliga kan i stället botten i en negativ syn på strejkbryteriet som sådant.

Syndikalisterna var medvetna om Gjutareförbundets negativa syn på dem och deras agerande generellt. De försäkrade Gjutarna om att konflikten inte handlade om att bekämpa avtalslagen och försäkrade dem om att de inte stred för stridens egen skull.⁹⁷

Västerviks LS uttryckte ideologiska motiv till varför Gjutareförbundet inte borde organisera de arbetsvilliga. De framförde att en önskan om solidaritet i konflikten⁹⁸, att de litade på Gjutareförbundets socialistiska omdöme men de hänvisade också till organisationernas gemensamma intressen och menade att de båda hade nytta av att samarbeta när det kom till ”avgörandet i striden mellan kapital och arbete”⁹⁹ och då lägga de existerande meningsskiljaktigheterna mellan den reformistiska och syndikalistiska organisationsrörelsen åt sidan. Gjutareförbundet framförde inga ideologiska argument för sitt agerande annat än att de var ett reformistiskt förbund och att de reformistiska förbunden inte gav sitt erkännande till konflikten eftersom den dömdes som avtalsstridig.¹⁰⁰

2.3.7 Metalls organisering

Av Metalls protokoll framgår det inte att de skulle ha någon särskild strategi gällande organiseringen som Gjutarna hade.

Metall avd. 134:s styrelse föreslog inträde för som sökt inträde och inte var notoriska strejkbrytare då det vore enligt förbunds lagarna och de fått påtryckningar från förbundet. På förbunds nivå hade ju Gjutarna och Metall en överenskommelse att Metall skulle organisera alla som sökte inträde och hade den typ av arbete som gjorde att de skulle tillhöra Metallindustriarbetareförbundet.

Även för Metalls del handlade inträdesansökningarna om 17 personer och de kom från annan ort. Resultatet blev en omröstning bland medlemmarna där 93 röstade för inträde, 29 emot och 5 röstade blankt.¹⁰¹ Till skillnad från Gjutarnas organisering drog Metalls organisering ut på tiden då medlemmarna tilläts delta i beslutet på ett annat sätt och blev inte klar förrän hösten 1935.¹⁰²

2.4 Konflikts slut

Beslutet om konfliktens hävande eller diskussioner innan har jag inte funnit men däremot korrespondens med förlikningsmannen och även en skrivelse till avdelning 77 i Lysekil av Gjutareförbundet som kan bidra med information.

Västerviks Nya LS hade haft kontakt med förlikningsmannen sedan februari månad¹⁰³ men även kontaktat huvudkontoret för Strebelverken i Mannheim, Tyskland, för att få tillstånd en undersökning om konflikten och dess orsaker.¹⁰⁴

Den 8 mars 1935 lämnade Arbetarparten sitt svar på förlikningsmannens förslag och den 17 mars svarade arbetsgivarparten att den inte accepterade förslaget. Huruvida det hade med organiseringen som mycket väl kan ha ägt rum den 16 mars kan inte jag avgöra. Klart är att syndikalisterna var övertygade om det. I en skrivelse till SAC:s AU (Arbetsutskott) framgår

⁹⁷ Skrivelse till Gjutarna från Västerviks Nya LS, 19/2, 1935.

⁹⁸ Skrivelse till Gjutarna från Västerviks Nya LS, 3/1, 1935.

⁹⁹ Skrivelse till Gjutarna från Västerviks Nya LS, 19/2, 1935.

¹⁰⁰ Cirkulär nr. 275, Gjutareförbundet, 1/4, 1935.

¹⁰¹ Styrelseprotokoll, Metall avd. 134, 2/9, 1935.

¹⁰² Styrelseprotokoll, Metall avd. 134, 2/9 1935.

¹⁰³ Skrivelse till Statens förlikningsman i arbetskonflikter från Västerviks Nya LS, 6/2 1935.

¹⁰⁴ Skrivelse till A-Bol. Strebelverken, Mannheim, Tyskland från de strejkande arbetarna, 6/2 1935.

det att beslutet att häva konflikten berodde på Gjutarnas organisering. Dessutom skulle Metall avd. 134 organisera de som arbetade i verkstaden.¹⁰⁵ Syndikalisterna menade att situationen vid den här tidpunkten blev hopplös för de strejkande och inte hade annat val än att upphäva konflikten.¹⁰⁶ Blockaden mot Strebelverken upphörde den 26 mars 1935.¹⁰⁷

I förhandlingarna lyckades de gamla syndikalistiska arbetarna få företrädesrätt till arbetsplatsen i den mån arbetskraft skulle behövas på Strebelverken. Men av skrivelsen framgår att trots att blockaden offentligt var hävd så var konflikten långt ifrån över. De skrev att stridsläget skulle fortsätta och tills det skulle visa sig om arbetsgivaren skulle hålla vad den lovat.¹⁰⁸

Att döma av arbetsgivarens svårigheter att få arbetare till Strebelverken trots hänvisningen av arbetslösa är det troligt att organiseringen, och därmed legitimeringen av att arbeta på företaget, påverkade arbetsgivarens beslut. Efter organiseringen skulle de svårigheter som tidigare funnits att få tag i arbetskraft inte infinna sig på samma sätt eftersom arbets sökande inte skulle behöva bli ”strejkbrytare” av att ta anställning där som fackligt organiserade.

Syndikalisterna trodde efter konfliktens avslutande att Landsorganisationen och Verkstadsföreningen samarbetade för att besegra de stridande och att metoden för detta var organiserat strejkbryteri.¹⁰⁹ Jag har inte funnit belägg för att det skulle ha förhållit sig så i min undersökning. Den uppfattning jag har fått tyder på att det var relationen mellan organisationerna på det lokala planet som var av vikt. Men eftersom min undersökning är begränsad kan det mycket väl kan finnas andra aktörer och faktorer som inverkat mer än vad jag kunnat komma fram till.

2.5 Konsekvenser

När en arbetsplats är försatt blockad är det av mycket stor vikt för den stridförande organisationen att den blir respekterad. För syndikalisterna var det viktigt att se till att inget arbete utfördes på arbetsplatsen, eftersom det för dem var en strategi för att ändra styrkeförhållandet i konflikten.¹¹⁰ Om företaget då får arbetare att ta anställning och arbeta vid företaget, vilket situationen efter en tid utvecklades till vid Strebelverken, förlorar blockaden den verkan som var tänkt. Vid Strebelverken innebar detta att konflikten drog ut på tiden och i början av 1935 hade ca 40 personer brutit blockaden och arbetade på företaget.¹¹¹ Enligt syndikalisterna kände de sig tvungna att bryta blockaden när Gjutareförbundet organiserade arbetsvilliga eftersom det skulle innebära att de inte skulle kunna få sina platser tillbaka när fler sökte arbete vid företaget.¹¹²

Som jag nämnde tidigare kan Gjutareförbundets organisering ha påverkat arbetsgivarens beslut att inte acceptera förlikningsmannens förslag. Om så var fallet fick de reformistiska förbundens, och framförallt Gjutareförbundets organisering stora konsekvenser för konflikten vid Strebelverken och dess avslutande.

---

¹⁰⁵ Skrivelse till SAC:s AU från Västerviks Nya LS 21/4 1935.

¹⁰⁶ Skrivelse till avd. 77 Lysekil av Sv. Gjutareförbundet från syndikalisterna vid Strebelverken och Västerviks Nya LS.

¹⁰⁷ Skrivelse till SAC:s AU från Västerviks Nya LS 21/4 1935.

¹⁰⁸ Skrivelse till SAC:s AU från Västerviks Nya LS 21/4 1935.

¹⁰⁹ Skrivelse till avd. 77 Lysekil av Sv. Gjutareförbundet från syndikalisterna vid Strebelverken och Västerviks Nya LS.

¹¹⁰ Västerviks Nya LS styrelseprotokoll, 19/10 1934.

¹¹¹ Skrivelse till Gruv- och Metalldepartementet inom S.A.C. Grängesberg från Västerviks Nya LS, 31/1 1935.

¹¹² Skrivelse till SAC:s AU från Västerviks Nya LS, 21/4 1935.

En konsekvens man kan se i organisationernas relation till varandra var att de upplevde att det förelåg en konkurrenssituation mellan organisationerna. Syndikalisterna såg en möjlighet att få tillbaka greppet om arbetsplatsen ifall de reformistiska förbunden bara organiserade "det svarta paket"¹¹³ Men de hade även tankar om att försök till monopolisering skulle kunna tänkas genomföras från de reformistiska organisationernas sida.¹¹⁴

I de reformistiska förbundens skrifter som konflikten nämns finns tankarna om konkurrens mellan organisationerna som en konsekvens tydligt närvarande. Metalls jubileumsskrift menar att strejken utvecklades till en organisationsstrid mellan de reformistiska förbunden och syndikalisterna.¹¹⁵

Jag kan inte se att konflikten utvecklades just på det sättet. Både Västerviks LS och Metall avd. 134 hade tidigare genomfört organiseringskampanjer på arbetsplatsen som tidigare tillhörde många olika förbund. De båda organisationernas motiv till kampanjen var att ena arbetarna snarare än att konkurrera som organisationer.¹¹⁶ Däremot har jag kommit fram till att organisationernas agerande påverkade relationen till att inbegripa konkurrens på ett annat sätt än vad som var fallet vid konfliktens början.

En annan konsekvens av organisationernas agerande är att en djup klyfta skapades mellan de reformistiska organisationerna och den syndikalistiska. Det resulterade i att de inte demonstrerade ihop på 1 maj från 1936 och framåt.¹¹⁷ LO-sektionens jubileumsskrift som tar upp problematiken kring detta skrevs på 80-talet men jag finner det troligt att det fortsatte så tills Västerviks Nya LS lade ner verksamheten i mitten av 1990-talet.

---

¹¹³ Skrivelse till SAC:s AU från Västerviks Nya LS, 21/4 1935.

¹¹⁴ Skrivelse till SAC:s AU från Västerviks Nya LS, 21/4 1935.

¹¹⁵ Karlsson, s.54.

¹¹⁶ Bergkvist, s. 213, Karlsson, s. 54.

¹¹⁷ Wennberg s.175.

3. Sammanfattning och slutsats

Majoriteten av arbetarna vid Strebelverken var organiserade i den syndikalistiska sektionen på arbetsplatsen och ett mindre antal var organiserade i Metall avd. 134.

Strejken utbröt av tre orsaker, först för att arbetarna ansåg att arbetsgivarens argument till neddragning av driften och därmed den ökade ojämna arbetsfördelningen, en del var tvungna att jobba mycket övertid och andra skulle bara få arbeta 3 dagar i veckan. På det följde arbetsgivarens löneförslag som för arbetarna var oantagbara ackord samt att arbetsledningen vägrade förhandla utan ställde ultimatum med ännu lägre lön om arbetarna inte godtog ackorden.

Strejken dömdes avtalsstridig i Arbetsdomstolen. De strejkande, Västerviks LS och SAC dömdes till höga böter efter en andra stämning av arbetsgivaren. Det var inte säkert att alla arbetare skulle få återgå efter strejken varför arbetsplatsen också försattes i blockad. Metall avd. 134 och syndikalisterna hade en ganska god relation till en början men då strejken drog ut på tiden blev majoriteten av avdelningens medlemmar negativt inställda till konflikten. I samband med att arbetare som hänvisades till Strebelverken blev medlemmar i Metall tog de reformistiska förbunden ställning och det som utgjorde grunden för deras agerande var att de inte erkände konflikten då den dömts som avtalsstridig. Därför kunde de inte hindra medlemmar att ta anställning vid Strebelverken och därför vore det inkonsekvent att inte låta de arbetsvilliga vid företaget bli medlemmar i de reformistiska förbunden. Det ställningstagandet har sin principiella hemvist i LO:s normalstadgar som de reformistiska organisationerna utgick ifrån i sitt agerande.

Gjutareförbundet hade inga medlemmar på arbetsplatsen och var därför inte part i konflikten. Arbetare som arbetar på Strebelverken trots blockaden bildade en Gjutareavdelning på arbetsplatsen som sökte inträde i Gjutareförbundet. Gjutarnas avd. 65 tyckte inte de kunde neka den nybildade avdelningen inträde på grund av det ställningstagande som de reformistiska förbunden intagit till konflikten. Syndikalisterna försöker få Gjutarna att vänta med organiseringen då de menade att ett sådant agerande skulle inverka på deras konflikt. Gjutarna hade en genomgående negativ inställning till syndikalisterna och deras konflikter rent generellt. De organiserade de arbetsvilliga och syndikalisterna som sedan en tid haft kontakt med förlikningsmannen såg sig tvingade att häva konflikten för att ha någon chans att få komma tillbaka till arbetet.

De reformistiska förbundens ställningstagande påverkade deras agerande i frågan. Min slutsats är att den relation som infann sig mellan de reformistiska organisationerna och syndikalisterna påverkade organisationernas agerande i konflikten med Strebelverken i så stor omfattning att följden blev en lång konflikt och att syndikalisterna inte kunde slutföra sin strid. Den empiriska generaliseringen kan därmed tillämpas på konflikten vid Sv. Strebelverken.

Min uppsats behandlar inte strejken vid Strebelverken fullständigt. Vad som verkligen hände och vad som låg bakom de reformistiska organisationernas val att organisera är därmed inte helt klarlagt. De konsekvenser som konflikten fick både i Västervik men också nationellt sett med tanke på exempelvis Saltsjöbadsavtalet som kom 1938 är intressant för vidare forskning. Ytterligare ett förslag till vidare forskning är att undersöka syndikalisternas betydelse för fackföreningsrörelsen i Västervik och för stadens historia i ett större perspektiv.

Referensförteckning

Otryckta referenser:

Norra Kalmarläns föreningsarkiv i Västervik:
Gjutareförbundet avd. 65 Ankarsrum, protokoll och korrespondenshandlingar
LO-sektionens styrelse, protokoll
Metallindustriarbetare förbundet avd. 134, protokoll
Västerviks Nya LS, protokoll och korrespondenshandlingar

Tryckta referenser:

Ahlberger, Christer och Lars Kvarnström, *Det svenska samhället 1720 – 2000, Böndernas och arbetarnas tid*. Lund 2004.

Bergkvist, Karl, *SAC:s minnesskrift med anledning av tjugofemårsjubileet 1910-1935*. Stockholm 1935.

Eriksson Lena, *Arbete till varje pris: Arbetslinjen i 1920-talets arbetslöshetspolitik*. Stockholm 2004.

Florén, Anders och Ågren, Henrik, *Historiska undersökningar. Grunder i historisk teori, metod och framställningssätt*. Lund 1998.

Hellström, Sven och Kolsgård, Svante, *Gunnebo – Från knipphammarverk till storföretag*. Västervik 1989.

Johansson, Anders L och Magnusson Lars, *LO andra halvseklet. Fackföreningsrörelsen och samhället*. Uddevalla 1998.

Karlsson, Ingvar, *90 år med Metall avd 134. 1905-1995 Vimmerby*. Västervik 1995.

Kjellgren, Sven, *Västervik 1900-1930*. Värnamo 1988.

Lagerström, Sven, *Syndikalismen*. Stockholm 2001, Upplaga 3:1.

Munthe, Henrik och Dalgren, Lars, *Västerviks historia 1719-1932*. Västervik 1979.

Persson, Lennart K, *Syndikalismen i Sverige 1903-1922*. Stockholm 1993.

Sjöo, Ingemar, *Fackliga fribrytare – hundra år av svensk syndikalism 1903-2003*. Göteborg 2003.

Wennberg, Tommy, *Jubileumsskrift 1932 – 1982, LO-sektionen i Västervik*. Västervik 1982.

Uppsatser:

Flink, Ingvar, *Hungerdemonstrationerna i Västervik 1917, orsaker, förlopp och följder*. 3 betygsuppsats, Uppsala universitet, 1968.

Sidås, Anna, *Hungerupploppet i Västervik 1917 : en historisk-antropologisk tolkning*.
C-uppsats, Linköpings universitet, 2000.